

ISSN: 2241-6218

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΚΑΪΤΕΙΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΥ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2016 # No 67

Ιδιοκτησία - Διεύθυνση: "Οι Φίλοι του Δρομοκαϊτείου Θεραπευτηρίου", Κωλέττη 17, ΤΚ. 10681, Αθήνα, τηλ.: 68 11 424, fax: 210 6857841 email: filoidromokaiteiou@gmail.com

Κρίση και ψυχική υγεία. Έννοιες ασύμβατες;

Του Β. Φωτόπουλου

σελ. 3

Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην εφαρμογή του οικογενειακού δικαίου

Της Αναστ. Φραγκοπούλου

σελ. 4

Άγχος αποχωρισμού όταν οι νέοι πάνε για σπουδές σε άλλη πόλη ή χώρα

Της Ηλ. Θεοδοκά

σελ. 5

Παρουσίαση του καινούργιου βιβλίου "Επιτυχία" της κ. Μαρίας Φράγκου από την κ. Ν. Γιατράκου

σελ. 2

Μήνυμα αγάπης

Μήνυμα της προέδρου

Αγαπητές φίλες και φίλοι
Καλές Γιορτές, ευτυχι-
σμένος ο Νέος Χρόνος.
Να που φτάσαμε αισίως
στο 2016.

2016. Τα χρόνια, οι ημέ-
ρες, οι ώρες περνούν και
φεύγουν τόσο γρήγορα, που
δεν καταλαβαίνεις πώς πέ-
ρασαν!

Μέσα στην καθημερινότητα, τα προβλήματα τις
υποχρεώσεις, ο κάθε άνθρωπος παρাসύρεται στην
ροή της καθημερινότητας και φθάνοντας στο τέλος,
όποιο και αν είναι αυτό, η ημέρα, η εβδομάδα, ο
μήνας ή ο χρόνος, ειδικά όταν ωριμάσει ηλικιακά
και πνευματικά αναρωτιέται.

Πώς πέρασε τόσο γρήγορα...

Ας αναρωτηθούμε όμως και τι σημαίνει αυτό.

Ας αναρωτηθούμε την ουσία αυτής της πραγματι-
κότητας, αυτής της αλήθειας.

Μήπως ότι όλα αυτά είναι εφήμερα; Ότι όλα αυτά
είναι πρόσκαιρα;

Και ποια είναι η πραγματικότητα στην ζωή, ποια
είναι η αλήθεια και η ουσία της.

Όλοι ερχόμαστε λοιπόν στη ζωή, αθάνα αγγελούδια
όπως αυτά που περιτριγύρισαν στην φάτνη τον Χρι-
στό μας.

Αυτές οι αγνές ψυχούλες στο χέρι του ανθρώπου
είναι να τα διαμορφώσει σωστά, να εξακολουθήσουν
και ως άνθρωποι ώριμοι να είναι καλοκάγαθοι, αν-
θρώπινοι με την αρχική αγγελική τους μορφή, και να
βαδίσουν ευδαίμονες τον δρόμο της ζωής.

Αυτή την ευδαιμονία που όλοι θέλουμε και όλοι
ευχόμαστε.

Αυτήν την ευδαιμονία που είναι η ουσία της ζωής
και που την γυρεύουμε σε λάθος δρόμους.

Οι παλιοί όταν περνούσε η ημέρα, καλώς ή δύ-
σκολα έκαναν τον σταυρό τους και έλεγαν Δόξα τω
Θεό πέρασε και αυτή η ημέρα.

Καλό ξημέρωμα.

Και βάδιζαν την ζωή τους προσμένοντας το καλύ-
τερο και όχι σχεδιάζοντας τι θα αρπάξουν και σε τι
θα εκμεταλλευτούν τους άλλους.

Γιατί ίσως τα μέσα και οι δυνατότητες ήταν λιγό-
τερο προσιτές και εύκολες όπως τώρα.

Σήμερα με ένα κουμπί μπαίνεις στους λογαριασμούς
των άλλων και αποσπας χρήματα. Με ένα κουμπί ρί-
χνεις αεροπλάνα, με ένα κουμπί παρাসύρεις τα νιάτα
και τα οδηγείς εκεί που θέλεις, και τόσα άλλα...

Μια εποχή που έχει χάσει την ευδαιμονία της γιατί
έχει πάρει λάθος δρόμους.

Μια εποχή που μαστίζεται από κρίση, όχι μόνο από
οικονομική, αλλά προπάντων ηθική και Χριστιανική.

Κάθε χρόνο γιορτάζουμε την γέννηση του Θεαν-
θρώπου ο οποίος:

Θεός ών άνθρωπος γέγονεν ίνα
τον άνθρωπον Θεός απεργάσθαι,

μέσα στους στολισμούς και στις πρόσθετες ετοιμα-
σίες, για τις Άγιες αυτές ημέρες που πραγματικά αξί-
ζουν και ομορφαίνουν την πεζή μας ζωή...

Ας πάρουμε και τις πέτρες της καλής μνήμης και
το μυστήρι της ευγνωμοσύνης και ας κτίσουμε τον

Με την αγάπη
του Χριστού
άπειρες ευχές
για καλά
Χριστούγεννα
και
ευτυχισμένο τον
καινούργιο
Χρόνο
Από το Δ.Σ.
του Σωματείου
των Φίλων του
Δρομοκαϊτείου
Η Πρόεδρος
Ν. Σκαρβέλη

τοίχο της Ευχαριστίας υπέρ των φανερών και αφα-
νών ευεργεσιών που δεχτήκαμε από τον Θεό υπέρ
της νοσημοσύνης που μας χάρισε να ξεχωρίζουμε τι
μας ωφελεί και τι μας βλάπτει.

Γιατί στη ζωή τα πράγματα δένονται σαν αλυσίδα.
Ότι κάνεις γυρίζει σε σένα.

Ας προσπαθήσουμε λοιπόν να δώσουμε αγάπη κι
ας διαβάσουμε το ποίημα της Χρυσάνθης Ζισιτσαία.

«Την Άγια Νύχτα»

Την Άγια Νύχτα που γεννήθηκε ο Χριστός
μην περιμένεις να φανεί τ' αστέρι,
αν της αγάπης δεν σε λάμπρυνε το φώς
στην Βηθλεέμ κανείς δεν θα σε φέρει.

Μην περιμένεις τα' άστρο να φανεί
στη φάτνη και να ψάλλουν οι Αγγέλοι,
από τα πάθη σύ και αν δεν έχεις λυτρωθεί
κι αν στην ψυχή σου αυτό δεν ανατέλλει

Καμπάνα δεν θ' ακούσεις μυστική
αν δεν ηχεί βαθιά σου μ' αρμονία.

Κανένας ουρανός δεν θ' ανοιχτεί
ν' ακούσεις το εν ανθρώποις ευδοκία.

Ακόμα με τους μάγους νοσταλγός
για μακρινή πατρίδα μην ξεκινήσεις.

Το σπήλαιο που γεννήθηκε ο Χριστός
είναι πολύ κοντά να προσκυνήσεις.

Την Άγια, την ολόφεγγη νυχτιά,
που δεν την σκιάζει της κακίας το νέφος,

γίνεται φάτνη κάθε αγνή καρδιά
και μέσα της το Θείον γεννιέται βρέφος.

Ας χαρούμε κι ας ζητήσουμε μέσα μας στον καλό
μας εαυτό την ευδαιμονία και εύχομαι τα Χριστού-
γεννα και τον Καινούργιο Χρόνο που μας έρχεται να
την βρούμε αυτή την ευδαιμονία και να περάσουμε
ειρηνικά κι ευτυχισμένα.

Με πολλή αγάπη
Ν. Σκαρβέλη

ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Στις 16 Δεκεμβρίου στα γραφεία του σωματείου των των
Φίλων του Δρομοκαϊτείου θεραπευτηρίου Κωλέττη 17, συναν-
τήθηκαν το Δ.Σ. του Δρομοκαϊτείου θεραπευτηρίου με το Δ.Σ.
του σωματείου "Οι Φίλοι του Δρομοκαϊτείου θεραπευτηρίου".

Μέσα σε μια ατμόσφαιρα αμοιβαίας συμπάθειας και κατανόη-
σης συζητήθηκαν διάφορα θέματα αφού είναι κοινός σκοπός των
δύο συμβουλίων και οι δεσμοί που τους συνδέουν αποβλέπουν
σε κοινούς σκοπούς προς όφελος του Δρομοκαϊτείου Ιδρύματος.

Ανταλλάχθηκαν θερμές ευχές πάνω από ένα πλούσιο μπουφέ
που προσέφεραν γενναϊόδωρα τα μέλη του Δ.Σ. του σωματείου μας.

Ευχαριστούμε θερμά τον πρόεδρο κ. Ισίδωρο Πρωίο και τα
μέλη του Δ.Σ. του Δρομοκαϊτείου Ιδρύματος για την συμπαράσταση
και αγάπη προς το σωματείο μας.

Πρόσκληση

Το Σωματείο των Φίλων του Δρομοκαϊτείου σας προσκαλούν
σε μία βραδιά διασκέδασης και επικοινωνίας στο κέντρο
«Ελαφοκυνηγός» Μ. Σταύρου 5, Ν. Φιλοθέη
(Λεωφόρος Κηφισίας- Τέφυρα Κατεχάκη) στις 23-1-2016.
Η παρουσία σας θα μας δώσει ιδιαίτερη χαρά.
Τα χρήματα θα διατεθούν υπέρ της δενδροφύτευσης
με ελαιόδεντρα στον ελαιώνα του Δρομοκαϊτείου
Νοσοκομείου.

Τηλ. για κρατήσεις:

Ν. Σκαρβέλη 210-6811424, κιν. 6944508306

Ευάγγελος Ναλπάντης κιν. 6934225035

Θεοδωράκη Πόλυ 210-5815676, κιν. 6938541818

Εύη Τσίμπλη 210-8610728, κιν. 6942099127

Την συνδρομή ή οποιαδήποτε οικονομική ενίσχυση προς το Σωματείο "ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΚΑΪΤΕΙΟΥ"
μπορείτε να καταθέσετε στον παρακάτω λογαριασμό: 00260064940200183718 Eurobank

Βιβλιοπαρουσίαση

ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΡΙΑΣ ΦΡΑΓΚΟΥ «ΕΠΙΤΥΧΙΑ – ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΚΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ»

(Υπό Δρ. Φιλ. Μαρία Ελευθερίας Γ. Γιατράκου)

Μια θαυμάσια έκδοση έκανε την εμφάνισή της στον χώρο των γραμμάτων, με βαθύ ψυχολογικό, κοινωνικό, ηθικό περιεχόμενο, που συναρπάζει και κατακτά τον αναγνώστη από την πρώτη στιγμή.

Πρόκειται για το νέο βιβλίο της Μαρίας Φράγκου, διανοούμενης συμπατριώτισσάς μας, που προστίθεται στην αλυσίδα των υπέροχων άλλων επιστημονικών της πονημάτων, πλουτίζοντας την παγκόσμια βιβλιογραφία της ψυχολογίας, κοινωνιολογίας, ηθικής.

Γοπητικό σε εμφάνιση, από αισθητικής πλευράς, προδιαθέτει ευμενώς τον αναγνώστη να κατακτήσει το περιεχόμενό του. Εξώφυλλο εμπνευσμένο από τη φύση με όλα τα χρώματα που τέρπουν την όραση και με τη βουνοκορφή της επιτυχίας που κάθε άνθρωπος ονειρεύεται να κατακτήσει. Βγαλμένο από τις εκδόσεις Π. Ασημάκης, όπως και τα άλλα βιβλία της συγγραφέως, δίνει το στίγμα της προσωπικότητας και του στοχασμού της, ήδη από τις πρώτες βαθυστόχαστες γραμμές που παραθέτει στο πρόσθιο εξώφυλλο.

Στο πρόσθιο εσώφυλλο η φωτογραφία με το σύντομο αλλά μεστό και δυνατό σε περιεχόμενο και ενημέρωση βιογραφικό της σημειώνει από το οποίο προκύπτουν οι λαμπρές σπουδές της με γλωσσολογία αλλά και πολλές τιμητικές διακρίσεις στο ενεργητικό της.

Το νέο της αυτό βιβλίο με τίτλο «Επιτυχία: το νόημα και η πραγμάτωσή της», ευμέθοδο και συστηματική συγγραφή, πρόλογο από την πρώην Υπουργό Παιδείας και ειδική ιατρό περί την ψυχιατρική κ. Γιαννάκου, με εισαγωγή που οδηγεί τον αναγνώστη στα περιεχόμενα του βιβλίου, δίνοντας του το ελκυστικό ερέθισμα να το διαβάσει και να ενημερωθεί, αλλά και να εμπνευστεί από τα σοφά όντως γραφόμενα, τα οποία είναι εκφρασμένα με τρόπο σοβαρό επιστημονικό, με χρήση πλούσιας και δυνατής βιβλιογραφίας. Ο χωρισμός σε κεφάλαια με τη μεθοδική χρήση υπότιτλων καθιστούν τη μελέτη άνετη και το περιεχόμενο εύληπτο. Εξάλλου ο λόγος της συγγραφέως έχει χάρη, διανθισμένος με ευφυολογήματα, παρατηρήσεις μεγάλων επιστημόνων αλλά και λογοτεχνισμούς που σε κατακτούν και θέλεις να το διαβάσεις απνευστί. Είναι τόσες οι οπτικές γωνίες μέσα από τις οποίες διεξέρχεται το θέμα επιτυχώς, ώστε μπορεί κανείς λαμβάνοντας υπ' όψη τα εύστοχα στοιχεία και την αποδεικτική επιχειρηματολογία όχι απλώς να πεισθεί αλλά και να αντιμετωπίσει τη ζωή επιτυχέστερα.

Η καταξιωμένη συγγραφέας με την επιστημοσύνη της και την επιτυχία της γραφίδα συμβάλλει τα μέγιστα στην καλύτερη αντιμετώπιση από μέρους των ανθρώπων των δυσκολιών της ζωής, στην ορθή επίτευξη των στόχων τους, την αληθινή καταξίωση και επιτυχία τους στην πρόοδο τους μέσα στο κοινωνικό και ιστορικό γίγνεσθαι.

Βιβλία σαν αυτό της Μαρίας Φράγκου αξίζουν να μελετώνται, να διαδίδονται, να πλουτίζουν τις βιβλιοθήκες των Πανεπιστημίων και ειδικών, να εμπλουτίζουν την σχετική περί το θέμα παγκόσμια βιβλιογραφία και να ενθαρρύνουν κι άλλους συναδέλφους της επιστήμης να αποδύονται σε ανάλογες ερευνητικές προσπάθειες επ' αγαθό της κοινωνίας, της επιστήμης, της ψυχολογίας και κυρίως των αναγνωστών, οι οποίοι σίγουρα θα ωφελούνται στοχεύοντας στην αυτοπραγμάτωση και κατάκτηση της επιτυχίας τους.

Συχαίρουμε εκ βάθους καρδιάς την συγγραφέα και της ευχόμαστε να συνεχίσει επιτυχώς την επιστημονική δράση και συγγραφή πολλών άλλων επιτυχημένων πονημάτων.

Ακροστιχίδα

Άρχιζε πάντα απ' τον Θεό και πάντα τελείωνε μαζί Του.
Βίου το κέρδος είναι αυτό, τη μέρα σου καλά να τελειώνεις.
Γνώριζε όλες τις καλές τις πράξεις των δικαίων.
Δεινόν το να πεινάει κανείς, μα φοβερότερο ο πλούτος ο παράνομος
Ευεργετείς. Μάθε πως τον Θεό μιμείσαι.
Ζήτα από τον Θεό να σου είναι σπλαχνικός, σαν όμως εύσπλαχνος είσαι και σύ.
Η σάρκα η ανθρώπινη, καλά να συγκρατείται.
Θυμό χαλίνωνε απ' τη λογική μην πέσεις έξω.
Ίσια ψηλά το βλέμμα σου στη γλώσσα να 'χεις μέτρο.
Κλειδί στ' αυτιά σου βάλε, το γέλιο σου κράτα σεμνό.
Λυχνάρι της ζωής σου η λογική να προπορεύεται σε κάθε έργο.
Μην κρύβεις κάτω απ' ότι φαίνεται εκείνο που υπάρχει.
Να ερευνάς τα πάντα με το νου, να πράττεις όσα επιτρέπονται.
Ξένος πως είσαι μάθε το καλά γι' αυτό τίμα τους ξένους.
Όταν γαλήνια ταξιδεύεις, θυμήσου τη φουρτούνα.
Πάντα να δέχεσαι ευχάριστα όσα από το Θεό προέρχονται.
Ραβδί του δικαίου κάλλιο να σε κτυπά, παρά ο κακός να σε τιμήσει.
Στις θύρες των σοφών να ηγαινοέρχεσαι μακριά από τις θύρες των πλουσίων.
Το μικρό, μικρό δεν είναι, όταν σε κάτι μέγα σε οδηγεί.
Υβρη χαλιναγωγήσε σοφός μέγας θα γίνεις.
Φυλάξου συ απ' την πτώση, σαν άλλος πέφτει μη γελάς.
Χάρισμα το να σε φθονούν το να φθονείς ντροπή μεγάλη.
Ψυχή που στον Θεό προσφέρεται είναι η καλύτερη θυσία.
Ω! Ποιος θα τα φυλάξει αυτά; Αυτός και θα σωθεί!

Αναδημοσιεύεται από το Περιοδικόν «Προς την Νίκην» τεύχος Ιανουαρίου 2015.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ευχαρίστως σας γνωρίζουμε, ότι κατά την 29ην Νοεμβρίου 2015 διεξήχθησαν η Γενική Συνέλευση και οι αρχαιρεσίες για την ανάδειξη νέου Διοικητικού Συμβουλίου, της νέας ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ.

Η όλη επιστημονική αυτή προσπάθεια έλαβε χώρα μέσα σε κλίμα και ατμόσφαιρα ενθουσιασμού και δημιουργικότητας, όπως άλλωστε αρμόζει στα μέλη της Εταιρείας που είναι κλασικοί φιλόλογοι αντεπεστέλλοντα μέλη.

Η νέα Εταιρεία ανέλαβε να οργανώσει το Αργυρούν Ιωβηλαίον για τα 25 χρόνια από της ιδρύσεως της EUROCLASSIKA (ΟΜΙΛΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ).

Το παγκόσμιο αυτό συνέδριο θα λάβει χώρα στην Αθήνα από 22-25 Αυγούστου 2016 στην Αθήνα, με επίσημο εορτασμό στην επίσημη αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών στις 23-8-2016, και θα συνεχισθεί με το ετήσιο παγκόσμιο συνέδριο της ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ (25-29/8/2016) στη Χίο. Η είσοδος θα είναι ελεύθερη για όλους.

Τιμή και χαρά να το απολαύσουμε, να συνεφρανθούμε ως πνευματικοί συνδαιτυμόνες.

Φωτογραφίες από το σεμινάριο στις 18 Νοεμβρίου 2015 στο Δημαρχείο Φιλοθέης

Δόκτωρ Ευάγγελος Πέππας ο οποίος έδωσε ιδιαίτερο χρώμα στην εκδήλωση

Ένα μέρος από το ακροατήριο που παρακολούθησε το σεμινάριο στο Δημαρχείο Φιλοθέης

Ο πλούσιος μπουφές που προσέφεραν τα μέλη του Δ.Σ. του Σωματείου μας

Το πάνελ από το σεμινάριο της 18-11-2015 που οργάνωσε το Σωματείο μας

Στο γραφείο του Δημάρχου με τον Αντιδήμαρχο πριν αρχίσει το σεμινάριο

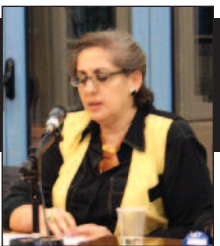

Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην εφαρμογή του οικογενειακού δικαίου

Της κ. Αναστασίας Φραγκοπούλου
Δικηγόρος - Μέλος του Δ.Σ. του Σωματείου
«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΚΑΪΤΕΙΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΥ»

Θα έλεγε κανείς ότι το Δίκαιο, ως βασική θεσμική συνεκτική έννοια των σύγχρονων κοινωνιών μας, οφείλει να είναι μια δικλείδα ασφαλείας και προστασίας της ευημερίας των πολιτών, νοούμενης αυτής της ευημερίας όχι μόνο ωφελιμιστικά με υλικά κριτήρια, αλλά και με καθαρά κριτήρια αξιολογικά και ηθικά.

Δυστυχώς δεν ξέρω αν στις μέρες μας μπορούμε να καυχηθούμε για ένα τέτοιο δίκαιο. Ειδικά στο οικογενειακό δίκαιο που απόψε μας απασχολεί, έχουμε πλέον μια σαφή διεύρυνση των διατάξεων, η οποία αποσκοπεί και επιτυγχάνει στην απλοποίηση του οικογενειακού δεσμού, την ελάφρυνση των υλικών οικογενειακών βαρών και την ελάχιστη δυνατή δεσμευτικότητα στη συνέχιση του οικογενειακού μοντέλου.

Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών με τα εκρηκτικά προβλήματα που προκάλεσε και αυξητικά συνεχίζει να προκαλεί στην καθημερινή διαβίωση των οικογενειών, συντέινει ακόμη περισσότερο στην κατεύθυνση των χειριστών του οικογενειακού δικαίου προς την αναζήτηση μέσων για την υλική διευκόλυνση της διαβίωσης αυτής των πελατών τους (των πελατών μας!) ακόμα και με την κατάχρηση των διατάξεων αυτών που μπορούν να χρησιμεύσουν σε οικονομικές λύσεις, έστω και αν αυτές τείνουν προς την διάλυση ή τουλάχιστον την επικίνδυνη χαλάρωση του οικογενειακού δεσμού.

Και εξηγούμε:

Αύξηση αριθμού διαζυγίων

Η οικονομική κρίση ενώ θα περίμενε κανείς να οδηγήσει στην μείωση των διαζυγίων (πιθανόν διότι τα ζευγάρια δεν θα διέθεταν χρήματα για να επωμισθούν τα έξοδα δικηγόρων και δικαστηρίων), έχει προκαλέσει στην πραγματικότητα μια φρενήρη αύξησή τους, όπως αποδεικνύεται τόσο από τα στοιχεία του Εθνικού Ληξιαρχείου, όσο και από τα στατιστικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ.

Έτσι έχουμε δύο εικόνες που κυριαρχούν στο σύγχρονο πίνακα της διαζευξης. Η μία είναι η διάσταση και η άλλη είναι τα διαζύγια.

Στην διάσταση έχουμε δύο μορφές: α) την απλή διάσταση όπως την γνωρίζαμε πάντοτε, αλλά και την β) οιονεί διάσταση, κατά την οποία οι σύντροφοι αδυνατούν λόγω της οικονομικής δυσπραγίας να μείνουν χωριστά, οπότε συνεχίζουν να ζουν και μαζί και χωρία, αποτελούν και δεν αποτελούν οικογένεια. Δεν πρέπει όμως να παραβλέψουμε την πολύ άσχημη επίδραση που έχει αυτό το αναγκαστικά συγκρουσιακό κλίμα στην ψυχική υγεία και ανέλιξη των παιδιών.

Αυτό όμως που κυρίως μας απασχολεί στην παρούσα έρευνά μας είναι η πορεία των διαζυγίων στην χώρα μας, στο εφαρμοσμένο δηλαδή οικογενειακό δίκαιο της σύγχρονης κοινωνίας μας.

Σύμφωνα με τα τελευταία στατιστικά στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα, το 2014 τελέσθηκαν 53.429 γάμοι και εκδόθηκαν 18.353 διαζύγια. Αυτό σημαίνει ότι αναλογούν 2,91 γάμοι σε κάθε διαζύγιο, ενώ το 2013 ήταν λίγο πιο αυξημένη αυτή η αναλογία φθάνοντας στους 3,13 γάμους ανά διαζύγιο, αφού είχαμε 41.208 γάμους έναντι 13.164 διαζυγίων. Για το 2012 καταγράφονται 49.710 γάμοι και 14.880 διαζύγια, δηλαδή 3,54 προς 1. Το 2011 σε 55.099 γάμους αντιστοιχούσαν 13.607 διαζύγια, δηλαδή 4,64 γάμοι ανά 1 διαζύγιο. Αντίστοιχα όμως το 2001 τελέσθηκαν 58.491 γάμοι, ενώ τα διαζύγια ήταν μόλις 11.309, δηλαδή αναλογία 5,17 γάμοι προς 1 διαζύγιο. Παρατηρείται λοιπόν μια πραγματική «έκρηξη» στα διαζύγια κατά τα χρόνια της οικονομικής κρίσης. Αυτό γίνεται ακόμα πιο έντονα αντιληπτό αν λάβει κανείς υπόψη του ποσοστά περασμένων δεκαετιών, π.χ. το 1991 αντιστοιχούσαν 10,32 γάμοι σε 1 διαζύγιο, το 1981 11,20 γάμοι σε 1 διαζύγιο και το 1971 15,96 σχεδόν 16 γάμοι ανά 1 διαζύγιο. Οι αναλογίες είναι όχι μόνο απογοητευτικές, αλλά πραγματικά τραγικές για την σύγχρονη κοινωνία και πολιτεία μας, που ακόμη νομίζει ότι μπορεί να καυχιέται για τις κοινωνικές της επιδόσεις και προόδους!!!

Ενδιαφέρουσα είναι και η κλιμάκωση ανά Δήμο, κυρίως στους δήμους της Αττικής, όπου έχουμε και τα περισσότερα διαζύγια πανελληνίως. Τη χειρότερη αναλογία τη βρίσκουμε στον δήμο Αθηναίων, δηλαδή σχεδόν 1 προς 1, αφού έχουμε 1,15 γάμους ένα διαζύγιο (1.439 γάμοι και 1.251 διαζύγια για το 2014). Ακολουθεί ο δήμος Αιγάλεω με αναλογία 1,33 προς 1. Στην τρίτη θέση συναντούμε τους δήμους Καλλιθέας και Φιλοθέης- Ψυχικού (που μας φιλοξενεί απόψε) με 1,54 προς 1. Τέταρτος έρχεται ο Πειραιάς με 1,69 προς 1. Πέμπτος ο Νικαίας-Αγ. Ιωάννου Ρέντη με 1,70 προς 1 και έπονται η Δάφνη, η Νέα Ιωνία, το Πέραμα και το Ζωγράφου, όπου η αναλογία φθάνει περίπου το 2 προς 1 (1,94 και 1,99 προς 1). Παρατηρείται λοιπόν μία μεγάλη αύξηση στα διαζύγια σε δήμους κυρίως -αν εξαιρέσουμε τη Φιλοθέη- με πληθυσμό που έχει πληγεί ιδιαίτερα από την οικονομική κρίση.

Αιτίες διαζυγίων

Αν μας ενδιαφέρει τώρα η ερμηνεία όλου αυτού του χαστικού πίνακα του οικογενειακού δικαίου, θα πρέπει να αναζητήσουμε τα αίτια αυτής της σχεδόν γεωμετρικού ρυθμού αύξησης των διαζυγίων.

Α) Η κύρια αιτία διαζυγίου, όταν ο λόγος δεν είναι αρκετά σοβαρός και ξεκάθαρος, όταν δηλαδή δεν μιλάμε για μοιχεία-απιστία, την λεγόμενη «παράλληλη σχέση», είναι η «ασυμφωνία χαρακτήρων», οι διαφορετικές επιθυμίες, η καταπίεση της ελεύθερης βούλησης του ενός από τον άλλο σύζυγο. Είναι μια σεβαστή προσωπική επιλογή, όταν πια οι σύζυγοι αδυνατούν να μοιραστούν την ίδια οπτική των πραγμάτων, και ταυτόχρονα ένας καλός και εύκολος δρόμος για έναν δικηγόρο, που καλείται να συντάξει μια αγωγή διαζυγίου ή και επιμέλειας ακόμη των τέκνων σε μια σχεδόν βιομηχανική παραγωγή αντιγράφοντας σε όλες τις περιπτώσεις τα ίδια.

Αυτή είναι και η βασική αιτιολόγηση ενός σύγχρονου διαζυγίου είτε αυτό είναι συναινετικό είτε αντιδικίας ή διετούς διάστασης. Στο μεγαλύτερο όμως ποσοστό αυτής της «ασυμφωνίας χαρακτήρων» συναντούμε πια στις μέρες μας, τις οικονομικές προστριβές, το άγχος και την ανασφάλεια για το μέλλον του ζευγαριού και κατ' επέκταση της οικογένειας. Ζώντας μέσα σε μια κοινωνία υπερκαταναλωτική, όπου όλα αγοράζονται και αυτοσκοπός της οικογένειας έχει καταντήσει η υλική ευδαιμονία, και σε στιγμές που η ευδαιμονία αυτή έχει πληγεί και συνεχίζει να πληττεται καιρία, φαντάζει πλέον σχεδόν αδύνατη η συναισθηματική επικοινωνία και μεγαλώνει διαρκώς το χάσμα της επαφής μεταξύ των συζύγων. Οι σύζυγοι αναλώνουν τον χρόνο τους σε αναζήτηση χρηματικών-υλικών πόρων προσπαθώντας να περιορίσουν τις οικονομικές απώλειες, ο χρόνος και οι ευκαιρίες για συνύπαρξη είναι σπάνιες, και έτσι δεν μπορεί πλέον να σφυρηλατηθεί μια πραγματικά ολοκληρωμένη σχέση.

Η άλλη επίσης πολύ συχνή περίπτωση είναι ότι σε πολλά σπίτια σήμερα εργάζεται η μητέρα και όχι ο πατέρας. Παρά την θεωρητική όμως τοποθέτηση όλων μας περί της ισοδυναμίας και ισότητας των φύλων και των ρόλων τους, το γεγονός ότι μόνο η γυναίκα φέρνει τα χρήματα και στηρίζει τον οικογενειακό κορβανά, δημιουργεί ανισορροπία και αγκυλώσεις, που δεν μπορούν

εύκολα να ξεπεραστούν, προκαλώντας υποβόσκουσες εντάσεις, οι οποίες συχνά εκδηλώνονται με άσχετες μορφές. Το ίδιο συμβαίνει και σε περιπτώσεις που το ζευγάρι αναγκάζεται να εγκαταλείψει την δική του κατοικία και να συγκατοικήσει με άλλα συγγενικά πρόσωπα και κυρίως τους γονείς κάποιου από τους δύο.

Έτσι επιτρέψαμε να εισβάλει στην συζυγία η σύγχρονη εγωκεντρική αντίληψη του κόσμου, όπου ο καταναλωτισμός οδηγεί σε έναν υλικό ψευδοευδαιμονισμό χωρίς καμία ουσιαστική απόλαυση της ζωής, της οποίας η βασική αιτία ήταν πάντα η συνύπαρξη, η από κοινού αγαπητική πορεία στο αύριο. Και έτσι ο γάμος κλονίζεται και αποσυντίθεται. Άλλωστε στις μέρες μας -και λόγω της κατάρρευσης των ιδεολογικών συστημάτων και της δημιουργίας ενός ιδεολογικού κενού- τα νέα ζευγάρια, αλλά και αυτά της ηλικίας των 45 έως 55 ετών, δεν έχουν κάποιο φραγμό ή διαταγμό στο να προχωρήσουν σε μια γρήγορη διάλυση της οικογένειας. Σε αυτό έχει συμβάλει ουσιαστικά και ο -θεωρητικά πάντα- εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας μας με την έκδοση των «εξηπρές» διαζυγίων και τις αναλογικά τεράστιες ελαφρύνσεις και διευκολύνσεις των μονογονεϊκών οικογενειών έναντι ακόμα και αυτών των πολυτέκνων.

Β) Θα πρέπει όμως να διακρίνουμε και τα άλλα διαζύγια, τα οιονεί, τα εικονικά. Εδώ οι αιτίες είναι καθαρά οικονομικές, απόλυτα εριδόμενες στην οικονομική κρίση, αλλά οδηγούν σε μια «κρυπτοενωμένη» διαλυμένη οικογένεια. Ένωσα τουλάχιστον ως συνωμότης κατά του καθεστώτος, όταν ένα απόγευμα ήλθε στο γραφείο μου ένα ζευγάρι με τα δυο ανήλικα παιδιά του, για να κουβεντιάσουμε τα περί των οικονομικών λύσεων των προβλημάτων τους και την συναφή εικονική κατάθεση αίτησης διαζυγίου, και αναγκαστήκαμε να ψιθυρίζουμε και συχνά να συνεννοούμεθα με νοήματα για να μην ακούσουν τα παιδιά για διαζύγιο και υποστούν τον σχετικό κλονισμό στην εμπιστοσύνη τους προς τους γονείς.

Τα ελληνικά ζευγάρια σήμερα καταφεύγουν σε κάθε λύση που θα μπορούσε να τους ελαφρύνει, έστω και λίγο, οικονομικά. Την πρόθεσή τους αυτή βοηθούν πλέον και οι νέες νομοθετικές ρυθμίσεις, που αφενός έχουν κάνει τις διαδικασίες εξηπρές και το συναινετικό διαζύγιο εκδίδεται σε χρόνο ρεκόρ, περίπου έξι μηνών (!) με μία μόνο δικάσιμο, αφετέρου δε προσφέρουν τις μεγαλύτερες απαλλαγές και ελαφρύνσεις όχι στις ενωμένες οικογένειες -όπως πιθανόν θα περίμενε ένας εκέφρων νους (!)- αλλά στις διαλυμένες και μονογονεϊκές οικογένειες. Έτσι τα περισσότερα ζευγάρια σήμερα επιλέγουν το διαζύγιο για να αποφύγουν κατά το δυνατόν το οικονομικό πλήγμα, τους φόρους που βαρύνουν την κοινή τους περιουσία, να επιτύχουν φοροελαφρύνσεις, πιθανόν για να περάσει στο όνομα του ενός συζύγου το υγιές κομμάτι μιας επιχείρησης που έχει χρεοκοπήσει, ακόμη και για να εξαιρεθούν από την εφεδρεία στο δημόσιο (όσο αυτό ισχύει). Π.χ. αντιμετωπίστηκε περίπτωση που σύζυγος ελεύθερος επαγγελματίας έχει δημιουργήσει τα τελευταία χρόνια χρέη στην εφορία και στον ασφαλιστικό του φορέα λόγω

της οικονομικής κρίσης, η σύζυγός του διαθέτει σημαντική ακίνητη περιουσία, και αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε εικονικό διαζύγιο για να αποφύγουν τον κίνδυνο κατασχέσεων.

Επειδή το οικογενειακό εισόδημα έχει μπει στη διαδικασία της βαριάς φορολόγησης, τα ζευγάρια καταφεύγουν στην εικονική λύση του γάμου, προκειμένου να υποβάλουν ξεχωριστές φορολογικές δηλώσεις, ώστε να υπάρχει φορολογική ελάφρυνση. Επίσης μπορεί να επιτυγχάνεται η λήψη επιδόματος προνοίας από τον ένα σύζυγο, όταν δηλώνει ως διαζευγμένος ή εν διαστάσει χαμηλό ή μηδενικό εισόδημα, μείωση του ΕΝΦΙΑ, καλύτερες πιθανότητες πρόσληψης σε διαγωνισμούς, εύκολη εισαγωγή τέκνου-φοιτητή σε φοιτητική εστία ή και λήψη υποτροφίας, εύκολη εγγραφή τέκνου σε δημόσιο παιδικό σταθμό, ακόμη εύκολη υπαγωγή και καλή ρύθμιση του νόμο για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά καθώς και καλύτερη προστασία των ακινήτων τους, αφού ο νόμος προστατεύει μία, την κύρια κατοικία του αιτούντος από την εκποίηση.

Επίσης ενδιαφέρον είναι ότι σε αυτές τις περιπτώσεις των εικονικών διαζυγίων, πολλά ζευγάρια φθάνουν στην κατάθεση των σχετικών δικογράφων, εξαντλούν τον χρόνο, επιτυγχάνουν τα αναμενόμενα και μετά ανακαλούν τα δικόγραφα ή ματαιώνουν τη συζήτησή τους, μη φθάνοντας έτσι στην οριστική λύση του γάμου.

Πρόνοια μονογονεϊκών οικογενειών

Για να γίνουν πιο κατανοητά τα ανωτέρω αίτια αξίζει να ρίξει κανείς μια ματιά στα νομοθετημένα πρόνοια των μονογονεϊκών οικογενειών.

Τις τελευταίες δεκαετίες οι μονογονεϊκές οικογένειες αυξήθηκαν στις ευρωπαϊκές χώρες. Σήμερα αντιπροσωπεύουν το 3% περίπου όλων των ευρωπαϊκών οικογενειών και το 9% των οικογενειών με παιδιά. Οι γυναίκες αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των μονογονέων τόσο στην Ευρώπη γενικά όσο και στην Ελλάδα ειδικά, με το αντίστοιχο ποσοστό να ανέρχεται στο 91%.

Οι μονογονεϊκές οικογένειες ως μια «ευπαθής» ομάδα του πληθυσμού, προστατεύονται από τη σύγχρονη νομοθεσία μας με μέτρα που στοχεύουν στη διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης των οικογενειών αυτών και περιλαμβάνουν: Επιδόματα, Στεγαστικά δάνεια, Προτεραιότητα στους παιδικούς σταθμούς, Προγράμματα κατάρτισης, ένταξης και επανένταξης στην παραγωγή, Ψυχολογική υποστήριξη και επιχορήγηση επαγγελματικών πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων κ.α..

Πιο συγκεκριμένα, οι διευκολύνσεις και άδειες που δικαιούται ένας εργαζόμενος μονογονέας περιλαμβάνουν και τα εξής:

* Γονική άδεια (άνευ αποδοχών) για την ανατροφή του παιδιού, διάρκειας έως 7 μήνες στους μονογονείς εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα μέχρι το παιδί να συμπληρώσει την ηλικία των τριών μηνών (3,5) ετών.

* Επίδομα γάμου και στους αρχηγούς ΜΓΟ και στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα.

* Σύμφωνα με την Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας 2002-2003 ο εργαζόμενος άγαμος ή χήρος γονέας στον ιδιωτικό τομέα που έχει την επιμέλεια του παιδιού, δικαιούται άδεια με αποδοχές έξι (6) εργάσιμων ημερών τον χρόνο, πέραν από αυτής που δικαιούται από άλλες διατάξεις. Γονέας με τρία (3) παιδιά ή περισσότερα, δικαιούται άδεια οκτώ (8) εργάσιμων ημερών.

* Σύμφωνα με το νέο Δημοσιοϋπαλληλικό Κώδικα για το μονογονέα δημόσιο υπάλληλο, το κατά μία ώρα μειωμένο ωράριο ή η συνεχόμενη άδεια ανατροφής τέκνου προσαυξάνονται κατά έξι (6) μήνες. Επίσης, σε περίπτωση διάστασης, διαζυγίου, χρεώσεως ή γέννησης τέκνου χωρίς γάμο των γονέων του, τις διευκολύνσεις για την ανατροφή του τέκνου τις δικαιούται ο γονέας που ασκεί την επιμέλεια.

* Παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών εγγράφονται κατά προτεραιότητα στους παιδικούς σταθμούς των ΟΤΑ, καθώς επίσης και στους σταθμούς του ΠΙΚΠΑ, του ΕΟΠ, του Ιδρύματος Βρεφονηπιακών Σταθμών.

* Αναγνωρίζεται ως πολύτεκνος ο μονογονέας με τρία παιδιά, ο οποίος έχει τη γονική μέριμνα και επιμέλεια τους και είναι ο μόνος υπόχρεος για τη διατροφή τους.

* Πολυτεκνικό επίδομα χορηγείται στη μητέρα χωρίς σύζυγο (άγαμη, χήρα, διαζευγμένη), εφόσον έχει την επιμέλεια τριών (3) τουλάχιστον άγαμων παιδιών ηλικίας μέχρι 23 ετών και είναι η μόνη υπόχρεος για διατροφή του.

ΑΓΧΟΣ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΥ ΟΤΑΝ ΟΙ ΝΕΟΙ ΠΑΝΕ ΓΙΑ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΕ ΑΛΛΗ ΠΟΛΗ Ή ΧΩΡΑ

Δρ. ΙΛΙΑ ΘΕΟΤΟΚΑ
ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ-ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΡΙΑ
Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών, Αιγινήτειο Νοσοκομείο,
Πρόεδρος της Δράσης για την Ψυχική Υγεία

Η έναρξη των σπουδών σε μία άλλη πόλη ή άλλη χώρα, κάποιες φορές προκαλεί άγχος, προβληματισμούς, φοβίες στο άτομο που φεύγει ή και στα μέλη της οικογένειας. Σε σπάνιες περιπτώσεις, μπορεί να επηρεάσει την εμπλοκή στις νέες δραστηριότητες, στην προσαρμογή του ατόμου και στην εξέλιξή του.

Θα πρέπει, βέβαια, να πούμε ότι ο αποχωρισμός είναι ένα φυσιολογικό κομμάτι της ζωής των ανθρώπων, το οποίο ξεκινά από πολύ νωρίς, από την ηλικία των 2 ετών, που συνήθως τα παιδιά ξεκινούν τον παιδικό σταθμό. Το πώς οι γονείς έχουν χειριστεί τα θέματα αποχωρισμού από αυτήν την ηλικία, θα καθορίσει το πώς το παιδί προσαρμόζεται σε καινούργιες καταστάσεις στη ζωή του, και ειδικά, όταν πρέπει να αφήσει τους γονείς και να προχωρήσει σε δικά του βήματα αυτονομίας, κοινωνικοποίησης και ανάληψης με τη δική του ευθύνη, της ζωής του.

Η στιγμή των σπουδών είναι ιδιαίτερα σημαντική για κάθε νέο άνθρωπο, γιατί τα περισσότερα παιδιά έχουν κοπιάσει, αλλά και ονειρευτεί αυτήν τη στιγμή πολλά χρόνια πριν.

Όταν τελικά η στιγμή των σπουδών έρχεται και το παιδί, που δεν είναι πλέον παιδί, θα πρέπει να μετακομίσει σε μία άλλη πόλη, το οικογενειακό του περιβάλλον θα πρέπει να άρει τους φόβους του και τους ενδοιασμούς, να το ωθήσει να ακο-

λουθήσει το όνειρό του και να κάνει πράξη το στόχο για τον οποίο δούλεψε μα κόπο και αγωνία όλα τα σχολικά χρόνια.

Φόβοι του τύπου, «φοβάμαι να φύγω, μήπως κάτι πάθουν οι γονείς μου όταν θα λείπω», ή «πώς θα αντιμετωπίσω τη μοναξιά», «θα κάνω εύκολα νέους φίλους», ή «θα καταλαβαίνω τη γλώσσα», αν πρόκειται για ξένη χώρα, θα πρέπει να συζητηθούν και να εκτιμηθούν ρεαλιστικά, δίνοντας στο παιδί το αίσθημα της εμπιστοσύνης στον εαυτό, της αισιοδοξίας ότι όλα τα προβλήματα έχουν τη λύση τους και της ομορφιάς που έχουν στη ζωή οι νέες εμπειρίες, οι νέοι στόχοι, τα καινούργια ξεκινήματα.

Σημαντική βοήθεια είναι για το παιδί, το να το συνοδεύσει ο γονιός για λίγες ημέρες στην καινούργια πόλη, που θα ζει. Αυτό βέβαια, δεν πρέπει να κρατήσει πολύ, για να μπορέσει και το παιδί να προσαρμοστεί μόνο του στην καινούργια πραγματικότητα.

Συχνά, τους 3 πρώτους μήνες της εγκατάστασης, υπάρχουν αρκετά «πισωγυρίσματα», άγχη και φόβοι. Οι γονείς δεν θα πρέπει να διστάσουν, και να ενθαρρύνουν το παιδί να παραμείνει στην πόλη που ζει, σε περίπτωση που εκφράσει την επιθυμία ότι θέλει να γυρίσει πίσω. Συνήθως, παρατηρούμε ότι μετά από ένα τρίμηνο τα παιδιά προσαρμόζονται, θέλουν περισσότερο να μείνουν, επενδύουν ουσιαστικό-

τερα στις σπουδές τους και προχωρούν.

Αν βέβαια, το παιδί αρχίζει να εμφανίζει απόσυρση, μη συμμετοχή στις σπουδές, παράπονα για σωματικά ενοχλήματα (πχ. πόνος στο κεφάλι, στο στομάχι, ζαλάδες κλπ), καταθλιπτική διάθεση, κρίσεις πανικού ή άλλες φοβίες, τότε και το ίδιο και οι γονείς του πρέπει να απευθυνθούν έγκαιρα σε ένα ψυχολόγο για να εκτιμηθούν τα συμπτώματα αυτά και να βοηθηθούν ψυχολογικά να ξεπεράσουν αυτή τη δύσκολη φάση.

Κάποιες ψυχολογικές παρεμβάσεις από τον ψυχολόγο είναι ιδιαίτερα βοηθητικές, τόσο για τους γονείς, όσο και για τα παιδιά, και συχνά μέσα σε λίγες συνεδρίες τα παιδιά μπορούν να διαχειριστούν τους φόβους τους, να προχωρήσουν στις σπουδές τους και στην εξέλιξη των κοινωνικών τους σχέσεων, και από την άλλη, να καθησυχαστούν οι γονείς και να μην ανακυκλώνουν το άγχος και την αγωνία τους.

Το παιδί καλείται μέσα σε αυτές τις ψυχοθεραπευτικές συνεδρίες να περιγράψει τους φόβους του, να τους κατανοήσει και να κάνει μία ρεαλιστική αποτίμηση όλων των καταστάσεων που το πάνε πίσω. Παράλληλα, ο ψυχολόγος μπορεί να προτείνει νέες εναλλακτικές αντιμετώπισης των προβλημάτων, που το παιδί μπορεί να μην τις είχε σκεφτεί και να λυθούν αδιέξοδα και φόβοι.

- Σύντομες οδηγίες προς τους γονείς:
- Ακούστε το παιδί σας. Μην υποτιμάτε, αλλά και μη διογκώνετε μέσα σας αυτό που σας λέει.
  - Δώστε το χρόνο να προσαρμοστεί.
  - Μην αντιδράτε εν θερμώ.
  - Όταν έρθει στο σπίτι, πηγαίνετε μία βόλτα και συζητείστε τότε ότι το απασχολεί.
  - Δείξτε ότι είστε έτοιμοι να ακούσετε τα πάντα.
  - Ενθαρρύνετέ το να ακολουθήσει το στόχο του και να απολαύσει τα θετικά του νέου αυτού βήματος στη ζωή του.
  - Μιλήστε του για τις προσωπικές σας εμπειρίες, αν είχε τύχει να σπουδάζατε και εσείς σε μία άλλη πόλη.
  - Ελέγξτε το δικό σας άγχος και τη δική σας πιθανή ανάγκη να έχετε το παιδί σας κοντά σας.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΓΧΟΣ

Μαρία Φράγκου, Σύμβουλος Ψυχικής Υγείας-Ψυχοθεραπεύτρια

Έρευνες έχουν αποδείξει πως όταν ο άνθρωπος βρίσκεται σε παρατεταμένο άγχος, υπάρχουν σημαντικές επιδράσεις στην ψυχική του διάθεση και κατ' επέκταση σε ολόκληρο τον οργανισμό του.

Πιο αναλυτικά, ο εγκέφαλός μας, συγκεκριμένα η περιοχή που χαρακτηρίζαμε ως «συναισθηματικό εγκέφαλο», και που ονομάζεται μεταιχμιακό σύστημα, διαθέτει και ενεργοποιεί το έμφυτο όπλο του άγχους, ως αντίδραση σε οτιδήποτε θα θεωρήσει ως απειλή απέναντι στην ζωή μας. Αυτό σημαίνει πως ο εγκέφαλος μας αντιδράει απέναντι στον κίνδυνο της απόλυσης από την εργασία μας, κατά παρόμοιο τρόπο που θα αντιδρούσε αν βρισκόμασταν αντιμέτωποι με ένα επικίνδυνο δηλητηριώδες φίδι.

Η οικονομική κρίση, κατά έναν ανάλογο τρόπο, απειλεί την επιβίωσή μας, καθώς και την επιβίωση των παιδιών μας, τα οποία το ένστικτό μας επιτάσσει να τα προστατεύσουμε.

Στη συγκεκριμένη όμως περίπτωση, υπάρχει μια επιπλέον σημαντικότητα διαφορά που μεγεθύνει την βαρύτητα του άγχους που βιώνουμε. Η αντιμετώπιση της κατάστασης, όπως για παράδειγμα της απόλυσης από την εργασία μας, δεν βρίσκεται στα χέρια μας και δεν μπορούμε να την αντιμετωπίσουμε μια φορά κι εκεί να τελειώσει. Αιωρείται κάπου από πάνω μας θα μπορούσαμε να πούμε.

Μια κατάσταση όμως, την οποία δεν μπορούμε να ελέγξουμε και δεν ξέρουμε πώς να την αντιμετωπίσουμε, μεγεθύνει υπερβολικά το άγχος μας. Ακόμα κι αν βρισκόμασταν απέναντι σε ένα επικίνδυνο δηλητηριώδες

φίδι, θα μπορούσαμε να τρέξουμε μακριά του ή θα μπορούσαμε να το πετάξουμε μακριά με ένα κλαδί. Στην περίπτωση, όμως, του οικονομικού άγχους, ο άνθρωπος πέραν του αν καταφέρει να εργάζεται σε δύο δουλειές, δεν μπορεί να αυξήσει το εισόδημά του προκειμένου να ανταποκριθεί. Πρόκειται, επομένως, για μια κατάσταση άγχους πολύ πιο «ύπουλου» και πολύ πιο «ψυχοφθόρου», αφού η απειλή είναι μη ορατή στα μάτια μας και επιπλέον παρατεταμένη και εκτενής σε διάρκεια, απειλώντας το ένστικτο της επιβίωσής μας.

Το παρατεταμένο και οξύ άγχος, καθώς δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί, σιγά-σιγά οδηγεί σε απόσυρση από την πάλη για επιβίωση και σε παθητικότητα του ατόμου, το οποίο νιώθει ανίκανο να αντιδράσει. Πολλές φορές, επίσης, το παρατεταμένο άγχος οδηγεί σε μελαγχολία, δυσθυμία, κατάθλιψη και σε ψυχοσωματικά συμπτώματα.

Υπάρχει ένας επιπλέον παράγοντας που μπορεί να αυξήσει το άγχος που βιώνουν οι άνθρωποι από την οικονομική κρίση στην χώρα μας και που όσο περίεργο και αν ακούγεται είναι η ηθική τους. Πολλοί άνθρωποι νιώθουν ότι θίγεται η αξιοπρέπεια και η εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους, όταν έχουν οικονομικές οφειλές στις οποίες δεν μπορούν να ανταποκριθούν. Το μυαλό τους βιώνει μια επιπλέον «απειλή», την απειλή απέναντι στην αυτοεικόνα τους, που περιλαμβάνει στοιχεία εντιμότητας, κύρους κ.τ.λ. Πρόκειται για ιδιαίτερα ευαίσθητους ανθρώπους που έχουν ανατραφεί με αυτές τις αξίες. Με την σημερινή όμως κατάσταση, για να μειώσουν το άγχος τους, θα πρέπει

το μυαλό τους να «μάθει» πως δεν θίγεται η αξιοπρέπειά τους, εξαιτίας ακριβώς αυτών των συγκεκριμένων και εκτεταμένων τωρινών οικονομικών καταστάσεων.

Τι μπορούμε όμως να κάνουμε για να αντιμετωπίσουμε το άγχος από την οικονομική κρίση; Η ουσιαστική του αντιμετώπιση βρίσκεται στην προσπάθεια επιβολής της λογικής μας σκέψης πάνω στην συναισθηματική αντίδραση του άγχους. Αυτό σημαίνει πως ο κάθε άνθρωπος θα πρέπει να επανεξετάσει με την λογική του σκέψη, τους κινδύνους που νιώθει ότι αντιμετωπίζει από την οικονομική κρίση και αν πραγματικά οι κίνδυνοι αυτοί είναι τόσο άμεσοι. Το άγχος έχει την ιδιότητα να επηρεάζει την λογική μας σκέψη και να την παραλύει. Έτσι, ακούγοντας και μόνο ένα θόρυβο από την εξάτμιση του αυτοκινήτου μας, η σκέψη μας μπορεί, λόγω του άγχους, να «μεταπηδά» παράλογα στο πως θα πληρώσουμε το ενοίκιο, αν προκύψει ένα έξοδο για το αυτοκίνητο. Οι «μεταπηδήσεις» αυτές της λογικής μας σκέψης είναι ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του άγχους και μάλιστα είναι ιδιαίτερα δύσκολο να γίνουν από το ίδιο άτομο αντιληπτά. Το άτομο, ως υποκειμενικός αναλυτής του εαυτού του, μπορεί να θεωρεί ότι οι «μεταπηδήσεις» αυτές της σκέψης του είναι απόλυτα λογικές.

Περαιτέρω, υπάρχουν άλλα μέσα για να καταπολεμήσουμε το άγχος από την οικονομική κρίση; Πέραν του να ζητήσουμε βοήθεια από έναν ειδικό, καλό είναι να γνωρίζουμε πως το χιούμορ είναι ένας ιδιαίτερα υγιής μηχανισμός άμυνας, τον οποίο

πρέπει να προσπαθούμε να τον χρησιμοποιούμε όσο πιο συχνά γίνεται. Παράλληλα, για να χαλαρώσουμε από το άγχος και την πίεση, χρειάζεται καλή διατροφή, άσκηση, επαρκής ύπνος και καθημερινός χρόνος αφιερωμένος στην ξεκούραση. Πρέπει να φροντίζουμε το σώμα μας και να σεβόμαστε τις αντοχές του. Δεχόμενοι ότι δεν εξαρτώνται τα πάντα από εμάς πετυχαίνουμε να αναγνωρίσουμε τις πραγματικές δυνατότητές μας. Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό να συμμετέχουμε σε ευχάριστες δραστηριότητες, μέσα από μια γενικότερη προσπάθεια να ενισχύσουμε τις κοινωνικές μας επαφές και να δομήσουμε ένα υποστηρικτικό δίκτυο. Τέλος -και αυτό είναι το πιο σημαντικό για μένα- ως εστιαστούμε εκεί που πραγματικά αξίζει να εστιαστούμε: στην οικογένεια μας, στον σύντροφό μας, στα παιδιά μας.

Υ.Γ. Οι πληροφορίες αυτές έχουν αντληθεί από το Διαδίκτυο και ειδικότερα από το άρθρο του ψυχολόγου Κυρίου Νικόλαου Βακόνδιου, Πτυχιούχου Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΣΤΗΝ ΙΜΒΡΟ ΜΕΤΑ ΑΠΟ 51 ΧΡΟΝΙΑ ΚΛΕΙΣΤΑ (1964-1915)

Γράφει ο καπ.
Κώστας Μιχ. Φράγκος

Τις ημέρες αυτές ο παλμός της Ελληνικής παιδείας χτύπησε στο Ελληνικό νησί της Ίμβρου το οποίο βρίσκεται υπό τουρκική κατοχή μετά από την συνθήκη της Λωζάννης.

Μέχρι το 1964 η Ίμβρος έσφυζε από ελληνική ζωή, παιδεία, πνευματικότητα και πολιτισμό. Οι κάτοικοι του αυτόχθονος Έλληνες από τα πανάρχαια χρόνια με αναφορές και στην Ομηρική εποχή διέγραψαν μία φωτεινή πορεία στο ιστορικό γίγνεσθαι. Μέχρι το 1923 λειτουργούσαν στην Ίμβρο επτά ελληνικά σχολεία με 693 μαθητές και 27 δασκάλους. Με την υπ' αριθ. 35/27. 3. 1964 απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου της Τουρκίας κατεβλήθη προσπάθεια αφελληνισμού και εκτουρκισμού της Ίμβρου. Άλλα μέτρα δυσμενή για τους Έλληνες ήταν οι μαζικές απαλλοτριώσεις γης ίδρυση ανοικτών αγροτικών φυλακών και απαγόρευση της Ελληνικής παιδείας και κλείσιμο των ελληνικών σχολείων τα οποία λειτούργησαν στο εξής ως δημόσια τουρκικά. Όλα αυτά ανάγκασαν τους Ίμβριους Έλληνες να φύγουν προκειμένου να ζήσουν και να μεγαλώσουν τα παιδιά τους ελληνοπρεπώς και χριστιανικά.

Όμως η νοσταλγία η ισχυρή τους οδήγησε στην επιστροφή και παλιννόστηση. Το Σεπτέμβριο του 2013 ήχησε ξανά το κουδούνι στο ανοικοδομημένο σχολείο στο χωριό των Αγίων Θεοδώρων μετά από 49 χρόνια. Αλλά τα ελληνόπουλα της Ίμβρου έπρεπε να συνεχίσουν και στην μέση εκπαίδευση. Ιδρύθηκε λοιπόν το 2014 ο «εκπαιδευτικός και πολιτιστικός Σύνδεσμος Ίμβρου» με έδρα την Κωνσταντινούπολη με κύριο μέλη μα την ανάπτυξη και λειτουργία των

ελληνικών μειονοτικών σχολείου Ίμβρου και πρωταρχικός στόχος η επαναλειτουργία Γυμνασίου και Λυκείου. Οι ειδικές άδειες εδόθησαν στις 31 Αυγούστου 2015. Ο «εκπαιδευτικός και πολιτιστικός Σύνδεσμος Ίμβρου», ο «Σύλλογος Ίμβριων» και η «Ίμβριακή Ένωση Μακεδόνων Θράκης» ανακοίνωσαν με χαρά και άκρατη συγκίνηση ότι θα επαναλειτουργήσουν κατά το έτος 2015 - 2016 εκτός του Δημοτικού Σχολείου Γυμνάσιο και Λύκειο στην Ίμβρο και μάλιστα στα ανακαινισμένα, από τους φιλογενείς, εκπαιδευτήρια στα Αγρίδια Ίμβρου.

Οι ομογενείς και γενναιόδωροι Έλληνες χορηγοί συνέβαλλαν τα μέγιστα στην ανακαίνιση των λαμπρών αυτών εκπαιδευτηρίων.

Η συμβολή του Παναγιώτατο Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, υπήρξε καθοριστική, του οφείλουμε βαθύτατη ευγνωμοσύνη.

Οι παλιννοστούντες Ίμβριοι έχουν εξασφαλισμένη λαμπρή παιδεία για τις μέλλουσες γενεές. Η έναρξη των μαθημάτων Γυμνασίου και Λυκείου έγινε στις 28 Σεπτεμβρίου 2015 και ο αγιασμός στις 12 Οκτωβρίου 2015 από τον Παναγιώτατο Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο.

Η ώρα του αγιασμού ήταν μία ουράνια μυσταγωγία. Δάκρυα χαράς και συγκίνησης έρεε από τα μάτια όλων. Η ομιλία του Πατριάρχη μεστή περιεχομένου, με υψηλά νοήματα καθώς επίσης οι νουθεσίες του προς την μαθητιώσα νεότητα.

Ξεκινήσαμε μια φιλική συντροφιά από την Αθήνα, με μπροστάρη και σημαιοφόρο τον γενναιόδωρο χορηγό και προστάτη της ελληνικής παιδείας, καπετάν Παναγιώτη Τσάκο. Χιώτες, Ίμβριοι και από όλη την Ελλάδα συνέρευσαν εκ περάτων για να ενώσουν ψυχή, νου και καρδιά στην Ίμβρο και να ευφρανθούμε όλοι ως πνευματικοί συνδαιτυμόνες. Να νιώσουμε τους χτύπους της ιστορίας πάνω στο ευλογημένο νησί της Ίμβρου, από το οποίο πέρασαν στη

ροή του χρόνου Έλληνες από τα χρόνια του Τρωικού Πολέμου, Βυζαντινοί, Φράγκοι, Τούρκοι χωρίς ποτέ να λείπει το ελληνικό στοιχείο μέχρι το 1923.

Μόλις φθάσαμε με τον Παναγιώτατο μας υποδέχθηκαν θερμά οι Έλληνες της νήσου Ίμβρου γενέτεira του Οικουμενικού μας Πατριάρχου και του κυρού Αρχιεπισκόπου Βορείου και Νοτίου Αμερικής Ιακώβου. Οι Έλληνες της Ίμβρου προ της Μικρασιατικής καταστροφής ήταν 12000 και οι Τούρκοι 4000. Τα μεγαλύτερα ελληνικά χωριά ήταν η Παναγιά, οι Άγιοι Θεόδωροι και τα Αγρίδια.

Στην τελετή της επίσημης έναρξης των ελληνικών εκπαιδευτηρίων Γυμνασίου Λυκείου ήταν πολλοί επίσημοι προσκεκλημένοι ο πρέσβης της Ελλάδος στην Άγκυρα, ο πρόξενος στην Κωνσταντινούπολη, πρώην υπουργοί και πολιτειακοί άρχοντες σωματεία και φίλοι των Ίμβριων του ιδρύματος «ΜΑΡΙΑΣ ΤΣΑΚΟΥ» αρκετοί Χίοι και πλήθος άλλοι υποστηρικτές των ευγενών προσπαθειών Αρχιεπισκοπής

Αμερικής, Ι. Μονής Βατοπεδίου, Αγίου Όρους, Μητροπόλεις, πλοιοκτήτες, επιχειρηματίες, όλοι συνέβαλαν για να γίνει το όραμα επαναλειτουργίας των ελληνικών σχολείων πραγματικότητα. Όλους αυτούς τους ευχαρίστησε ο Οικουμενικός Πατριάρχης.

Ελπίζω ότι οι μαθητές των σχολείων ενστερνίστηκαν τα βαρυσήμαντα λόγια και συμβουλές του Παναγιώτατο, ώστε να συνεχίσουν τις λαμπρές επιδόσεις προκατόχων τους μαθητών που αναδείχθηκαν με την φιλομάθεια τους άριστοι κοινωνικοί εργάτες και επιστήμονες κι' απόκτησαν όνομα τιμημένο και φήμη προς δόξα της οικογενείας τους και της φυλής μας πατρίδας.

Η συμμετοχή μας στον αγιασμό για την επανέναρξη των ελληνικών εκπαιδευτηρίων στην Ίμβρο υπήρξε ένα όνειρο ζωής που θα μείνει ανεξίτηλα χαραγμένο στον πυρήνα της καρδιάς μας.

ΣΚΟΥΠΙΔΟΤΟΠΟΙ ΚΑΤΑΝΤΗΣΑΝ ΟΙ ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΤΩΝ ΚΑΡΔΑΜΥΛΩΝ

Του Στέλιου Δ. Καραβόλου

Αναφερόμαστε στους... επισκέπτες μας, έτσι τους αποκαλούμε εμείς γιατί είναι χοντράδα προσβλητική να τους αποκαλούμε πρόσφυγες όπως κάνουν οι αντιρατσιστές. Ήρθαν λοιπόν στον τόπο μας κι εμείς σαν φιλόξενος και πονόψυχος λαός τους νοσηλεύσαμε και τους διαθρέψαμε, τους ντύσαμε και μόνο στα κρεβάτια μας δεν τους ανεβάσαμε. Αυτό το έχουν παράπονο οι καημένοι γιατί δεν εφαρμόζουμε τα... "δικαιώματα" εμείς οι ρατσιστές, οι αφιλόξενοι που δεν τους φέραμε και γυναίκες γιατί μερικοί παραπονέθηκαν ότι "πρήστηκαν τα... αρτίδια τους".

Για ανθρώπινα δικαιώματα άκουσαν, αλλά δεν τα κατάλαβαν σωστά και απόκτησαν οι κατατρεγμένοι και τρομοκρατημένοι θράσος, αλαζονεία και προσβλητική συμπεριφορά για τον χρεοκοπημένο τόπο που τους φιλοξενεί. Έτσι, μπορεί να μην πρόφταιναν λόγω συνωστισμού να τα... κατεβάζουν στις δημόσιες τουαλέτες όμως δεν έπρεπε να τα... διασπέρνουν σε όλο τον κήπο, τουλάχιστον τα σκουπίδια τους θα μπορούσαν να το συσσωρεύουν στις γωνιές. Έτσι, σε παρατήρηση υπαλλήλου "γιατί τα... διασκορπούν" η απάντηση ήταν: "Εμείς στον τόπο μας είμαστε αφεντικά και είχαμε υπηρέτες που τα μάζευαν" και δεν τους είπε ο υπάλληλος ότι εδώ δεν είναι ο τόπος σας και δεν έχετε υπηρέτες και αν δεν τα μαζέψετε θα σας βάλουμε να τα φάτε, για να ικανοποιήσει την Εθνική αξιοπρέπεια.

Η απάντηση δόθηκε από τον Δήμο που για να μην τους τα τσίτσει τους απομόνωσε στην Σούδα να μην φαίνονται αλλά να τα... κάνουν και να τα... τρώνε μόνοι με την ψυχία τους.

Εκεί αγανακτισμένοι για την μετατόπιση που οι ίδιοι προξένησαν ξέχασαν την τροφή, τα ρούχα και τα φάρμακα που παίρνουν και προκλητικά και προσβλητικά πετούν στις πόρτες των γειτονικών σπιτιών τα παπούτσια τους. Ποτέ, μα ποτέ δεν σήκωσαν ένα πανό στο πλοίο που τους πάει στον Πειραιά με ένα ευχαριστώ. "Ουδείς αχαριστότερος του ευεργετηθέντος" λέει η σοφή λαϊκή παροιμία και αφήστε πρώτα να εδραιωθούν και μετά θα δείτε τι ράμματα έχουν για τις γούνες μας. Είναι προφανές ότι ο Ο.Η.Ε. δεν γνωρίζει ότι ηθική συνέπεια των δικαιωμάτων είναι οι υποχρεώσεις και δεν νομοθέτησε γι' αυτές παρά μόνο για τα δικαιώματα και έτσι ενθαρρύνει το θράσος και την αχαριστία των καημενούληδων των "επισκεπτών μας".

Ανάλογη είναι η κατάσταση και στις παραλίες των Καρδαμύλων όπου "Ξύλα τε και λίθοι και πλίνθοι και σαμπρέλες φουσκωτών και σωσίβια ατάκτως ερμημένα είναι". Είναι φυσικό αφού κανείς δεν θέλει να τα μαζέψει, να τα μαζέψουν οι άμεσα θιγόμενοι.

Όπως είναι γνωστό το χωριό έχει τοπική αυτοδιοίκηση που εμείς την πληρώνουμε για να καθαρίζει. Αν δεν μπορεί, τότε να διοργανώσει ομάδες εθελοντών να καθαρίσουν το χωριό τους για να μην παρουσιάζει εικόνα ντροπής. Το καλύτερο όμως και δικαίτερο θα ήταν να τα μαζέψουν αυτοί που τα έριξαν αντί να τους έχουμε όλη την ημέρα να ψοφολογούν, να σκουρδουλιάζουν και να κοπρίζουν και αν αρνηθούν τότε να τους τα δίνουμε να τα τρώνε. Κάνετε κάτι γιατί το φαινόμενο είναι απεχθές και το ενδεχόμενο να χάσει το νησί ακόμη και τον ενδοχώριο τουρισμό έχει πλέον γίνει αντιληπτό.

Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην εφαρμογή του οικογενειακού δικαίου

Συνέχεια από σελ. 4

* Ισόβια σύνταξη χορηγείται στη μητέρα μονογονέα με τρία παιδιά η οποία δεν δικαιούται πλέον το πολυτεχνικό επίδομα, επειδή και το τελευταίο άγαμο τέκνο συμπλήρωσε το 23^ο έτος της ηλικίας του ή παντρεύτηκε.

Αλλά και ιδιαίτερα επιδόματα και οικονομικές ενισχύσεις δικαιούται ένας μονογονέας:

- μηνιαίο επίδομα 44 € από τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, σε παιδιά που στερούνται της πατρικής προστασίας,

- μηνιαία οικονομική ενίσχυση από συγκεκριμένες μονάδες κοινωνικής φροντίδας 105,65 € σε μονογονείς με ένα παιδί ή 148,20 € σε μονογονείς με δύο παιδιά,

- σχολικό επίδομα 300 € σε οικογένειες και μονογονεϊκές με παιδιά ηλικίας έως 16 ετών που φοιτούν σε δημόσια σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης

Στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αποτελούν ειδική κατηγορία δανειοληπτών με ευνοϊκότερο επιτόκιο δανεισμού οι εργαζόμενοι μονογονείς.

Ψυχολογικές επιπτώσεις

Ύστερα από τόσους οικονομικούς λόγους, μέσα σε μια κοινωνία που μαστιγίζεται από την οικονομική κρίση, στις μέρες της μέγιστης οικονομικής δυσπραγίας, ίσως φαντάζει άκαηρη η συζήτηση για αρμονικές σχέσεις στο γάμο ή για έμφαση στη συναισθηματική ισορροπία των παιδιών, επειδή η επιβίωση της οικογένειας ως καταναλωτικού και οικονομικού συστήματος

προβάλλεται ως αναγκαιότητα. Όμως πρέπει να αναλογιστούμε ότι μια υστέρηση στα υλικά αγαθά και στον ηδονιστικό τρόπο ζωής δεν έχει την παραμικρή σημασία συγκρινόμενη με το αξιακό κενό και την ηθική χρεοκοπία, που συνεπάγεται η διαιώνιση του συγκρουσιακού κλίματος στο σπίτι και η επιβάρυνση της ψυχολογίας κυρίως των σπιτιών.

Όταν η σχέση του ζευγαριού μετατρέπεται από σχέση έρωτα και συναλληλίας, σχέση αγαπτικής συζυγίας, σε σχέση καθαρά διεκπεραιωτική, όταν δηλαδή το μεγαλύτερο ποσοστό των συζητήσεων αφορούν ζητήματα της καθημερινότητας, πολλές φορές δυσειπλυτα, όπως είναι τα οικονομικά, η σχέση γίνεται τοξική και τα προβλήματα μετατρέπονται σε εσωτερικές ψυχολογικές εντάσεις, που οδηγούν στην ρήξη και την διάλυση της σχέσης. Τότε λύση φαντάζει η καταφυγή στο δικηγόρο. Αλλά κανείς δικηγόρος, κανένα διαζύγιο, καμία οικονομική κρίση δεν πρέπει να σταθούν ικανά να διαλύσουν τον βασικότερο ιστό της κοινωνικής ζωής, που είναι η οικογένεια. Ο σωστός γάμος και η σωστή οικογένεια παραμένουν και θα παραμείνουν ο μόνος τρόπος για τους περισσότερους ανθρώπους για να ξεπερνούν τα οποιαδήποτε προβλήματα και για να είναι ευτυχέστεροι. Το μόνο μέρος που ο άνθρωπος νοιώθει ασφαλής και σημαντικός είναι μέσα στην οικογένεια και στις σχέσεις που δημιουργεί εκεί. Και ένας ασφαλής και σημαντικός άνθρωπος είναι ο μόνος που μπορεί να ανεβάσει τον εαυτό του, να ανεβάσει την οικογένειά του, να οδηγήσει στην στήριξη και στην πρόοδο την κοινωνία και την πατρίδα του.

Σας ευχαριστώ!
Αναστασία Φραγκοπούλου

ΣΕΡ ΣΤΗΒΕΝ ΡΑΝΣΙΜΑΝ (7 Ιουλίου 1903 - 1^η Νοεμβρίου 2000)

Ο ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΕΡΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΟΣ
ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΛΑΤΡΗΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

(Υπό Δρ. Φιλ. Μαρία Ελευθερίας Γ. Γιατράκου)

Συμπληρώθηκαν φέτος δέκα πέντε χρόνια αφότου έφυγε από τη ζωή, σε ηλικία ενενήντα επτά ετών, ο διασημότερος και επιφανέστερος Βυζαντινολόγος, εκπρόσωπος της βρετανικής μεσαιωνολογίας, Sir James Cohran Stevenson Runciman.¹

Η καταγωγή του υπήρξε αριστοκρατική, αφού ο παππούς του υπήρξε μεγαλοεφοπλιστής και Λόρδος και ο πατέρας του ο υποκόμης Ράνσιμαν του Ντόξφορντ, ο ίδιος όμως ως δευτερότοκος γιος δεν κληρονόμησε κανέναν από τους οικογενειακούς τίτλους, αλλά με τις σπουδές του, τα φυσικά και επίκτητα χαρίσματά του, τις έρευνες και μελέτες του, το βαρυσήμαντο επιστημονικό του έργο του, τις θέσεις του τις ακαδημαϊκές και επιστημονικές, την πλειάδα των τιμητικών διακρίσεων που έλαβε, την ανεκτίμητης αξίας συμβολή του στη βυζαντινή ιστορία και στο βυζαντινό πολιτισμό, δικαιούται να φέρει τον τίτλο του βυζαντινού πατριού, που πολύ προσφυώς οι μελετητές του, του απέδωσαν. Γνώρισε βασιλείς, πολιτικούς, διανοούμενους ανθρώπους των γραμμάτων, της λογοτεχνίας, της επιστήμης, της έρευνας και γνώρισε Πανεπιστήμια, στα οποία δίδασκε ή έδινε διαλέξεις, σ' όλον τον κόσμο, ως «περιπλανώμενος λόγιος».

Λέγεται ότι σε ηλικία πέντε ετών διάβαζε και μιλούσε ελληνικά και λατινικά, αλλά και κατά τη διάρκεια των σπουδών του έμαθε αρκετές από τις δυτικές γλώσσες, καθώς επίσης Αραβικά, Περσικά, Τουρκικά, Εβραϊκά, Συριακά, Αρμενικά και Γεωργιανά, προκειμένου να μελετήσει τις πηγές της μεσαιωνικής ιστορίας.

Τα 1921 υπήρξε καθοριστικός σταθμός για τη ζωή του, αφού εισήλθε για σπουδές στην Ιστορία στο Trinity College του Cambridge και ευτύχησε να είναι μαθητής του σπουδαίου ιδρυτή της βυζαντινολογικής σχολής, Τζον Μπάγκνελ Μπιούρι (1861 - 1927)². Η φοίτησή του κοντά στον Bury, όπως αφηγείται ο ίδιος ο Ράνσιμαν, υπήρξε μία ενδιαφέρουσα και χαριτωμένη περιπέτεια. Όπως λοιπόν μας λέγει ο ίδιος σε συνέντευξη του³ όταν άρχισε τις σπουδές του, κορυφαίος βυζαντινολόγος ήταν ο καθηγητής Bury, Ακαδημαϊκός που πρώτα ασχολήθηκε με την κλασική Ελλάδα και κατόπιν με το βυζάντιο. Όπως όμως μας πληροφορεί ο Ράνσιμαν ο Bury ήταν μοναχικός άνθρωπος και δεν επιθυμούσε να έχει φοιτητές, ούτε του άρεσε που υποχρεώθηκε να τον κάνει φοιτητή. Δυσκολευόμουν πολύ να τον συναντήσω. Τον είχε πρωτογνωρίσει στο γραφείο του στο Cambridge, ήταν ο πιο διάσημος καθηγητής της Ιστορίας και προσπάθησε να αποθαρρύνει τον Ράνσιμαν πολύ. Του είπε μάλιστα ότι θα έχανε τον καιρό του μελετώντας την Ανατολική Ευρώπη και τους Μεσαιωνικούς χρόνους, εκτός εάν ήξερε Σλαβονικές γλώσσες. Ο Ράνσιμαν έτυχε να γνωρίζει από μόνος του Ρωσικά. Τελικά, αναγκάστηκε να τον δεχθεί. Η προσέγγιση όμως δεν ήταν εύκολη γιατί ο Bury λόγω γήρατος και ασθενικότητας απουσίαζε από το γραφείο του⁴.

Η θέληση και η υπομονή όμως του Runciman υπήρξε ασάβληνη. Έστειλε γραπτές σημειώσεις και απορίες στο σπίτι του, οι οποίες όμως ουδέποτε έφθασαν στα χέρια του. Όπως φαίνεται και η κυρία Bury πίστευε πως ο κύριος Bury δεν θα έπρεπε να ενοχλείται με τέτοια πράγματα και ως εκ τούτου κατέστρεψε τα σημειώματά του Runciman. Ο Runciman τελικά ανακάλυψε ότι κάθε πρωί έκανε περίπατο γύρω από το Cambridge και παραφύλαγε όταν περνούσε, καθώς του άρεσε να έχει κάποιο συνοδό στην βόλτα του. Τον συνόδευε κρατώντας ένα τετράδιο και ρωτώντας τον για τα σχετικά και πραγματικά είχε μεγάλη γνώση και εύστοφο μυαλό. Δεν χρειαζόταν σχεδόν ποτέ να ανατρέξει στα κείμενα και τις μελέτες, διότι πάντοτε γνώριζε τι να απαντήσει. Σε περίπτωση που δεν θυμόταν ή αγνοούσε κάτι, του έστειλε μετά από λίγο την επιστημονική του απάντηση. Δυστυχώς, όμως, υπήρξε ο πρώτος και μοναδικός του διδάσκαλος. Μετά από κάποιο χρονικό διάστημα αρρώστησε και αναγκάστηκε να διακόψει τις σπουδές του, κι όταν επέστρεψε στο Πανεπιστήμιο για να συνεχίσει, ο Bury είχε πεθάνει. Από 'κει και πέρα έπρεπε μόνος του να προχωρήσει στο όλο θέμα⁵.

Σε ηλικία 30 ετών, μεταξύ των ετών 1942 έως 1945, ο Ράνσιμαν δίδαξε βυζαντινή ιστορία στο Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης. Χάρη στην έρευνα που έκανε στην Τουρκία κατά την περίοδο αυτή, δημοσίευσε στο διάστημα 1951 έως 1954 σε τρεις τόμους το μνημειώδες έργο του, για την Ιστορία των Σταυροφοριών.⁶

Ο Στήβεν Ράνσιμαν υπήρξε ένας Άγγλος Αριστοκράτης που ανέσυρε από την αφάνεια το βυζάντιο και τον πολιτισμό του, αγάπησε την Ελλάδα και την Ορθοδοξία με πάθος και ασπάσθηκε την Ορθοδοξία, βαπτιζόμενος στο Άγιον Όρος. Πέθανε την 1^η Νοεμβρίου στο Ρέντγουελ του Γουόργουικσάιρ, την 1η Νοεμβρίου του 2000. Όχι απλώς ανέσυρε το βυζάντιο και τον πολιτισμό του από την ερευνητική αφάνεια, αλλά με όλη του την επιστημονική δύναμη απέδειξε πως ο κλασικός κόσμος αναδύθηκε και επιβίωσε των βαρβαρικών επιδρομών και κατακτήσεων μέσω του βυζαντίου.

Συνδέθηκε με Έλληνες διανοούμενους, όπως τον Γιώργο Σεφέρη, την Τζίνα Μπαχάουερ, τον Τάκη Χορν, τον Κασιμπάλη, τον Σικελιανό και μοιράσθηκε με την Ντόλλη Γουλανδρή το 1997 το βραβείο Ωνάση για τον συμβολισμό⁷ και έκανε μία συγκινητική συμβολική κίνηση. Διέθεσε το χρηματικό έπαθλο που συνοδεύει το βραβείο αυτό για την ανασύλωση του βυζαντινού πύργου του Πρωτάτου στο Άγιον Όρος⁸.

Παραθέτουμε λίγα έργα του ενδεικτικά από την πλειάδα των έργων του που αποτελούν παγκοσμίως πνευματικών θησαυρίσματα: 1) The Emperor Romanus Lecapenus and his Reign (Ο αυτοκράτορας Ρωμανός Λεκαπηνός και η βασιλεία του 1929, 2) The first Bulgarian Empire, Η πρώτη βουλγαρική αυτοκρατορία, 1930, 3) Byzantine Civilization (1933), βυζαντινός Πολιτισμός - μετάφραση Δέσποινα Δετζώρτζη, εκδόσεις Γαλαξίας - Ερμείας, 4) The first Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem (Η πρώτη Σταυροφορία και η ίδρυση του βασιλείου της Ιερουσαλήμ, 1951), 5) The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East (Το βασίλειο της Ιερουσαλήμ και η φραγκική Αναβολή (1952), 6) The Kingdom of Acre and the later Crusades ((Το βασίλειο της Άκρας και οι ύστερες Σταυροφορίες (1954/6). The Eastern Schism A study of the Papism and the Eastern Churches in XIth and XIIth centuries (Το Ανατολικό Σχίσμα: Μία σπουδή της Παπασύνης και των Ανατολικών Εκκλησιών κατά τον ΙΑ' και ΙΒ' αιώνα, 1953), 7) The Sicilian Vespers A History of the Mediterranean World in the Later Thirteenth Century (Οι Σικελικοί Εσπερινοί: Ιστορία του μεσογειακού κόσμου στα τέλη του ΙΓ' αιώνα, 1958), 8) The white Rajahs (1960), 9) The Fall of the Constantinople 1453 (Η πτώση της Κωνσταντινούπολης 1458 (1965), 10) The Great - Church in Captivity (Η Μεγάλη Εκκλησία εν αιχμαλωσία, 1968, 11) The last Byzantine Renaissance (Η τελευταία βυζαντινή Αναγέννηση, 1970), 12) The Orthodox churches and the secular state (Οι Ορθόδοξες Εκκλησίες και το κοσμικό κράτος, 1972), 13)

Byzantine Style and Civilization (Βυζαντινό ύφος και πολιτισμός, 1975), 14) The Byzantine theocracy (Η βυζαντινή θεοκρατία, 1977), 15) Mistra: Byzantine Capital of the Peloponnesus (Μυστριάς η βυζαντινή πρωτεύουσα της Πελοποννήσου, 1980).

Ας σημειωθεί ότι ο Σύλλογος Anglo-Hellenic⁹ League απονέμει κάθε χρόνο τα βραβεία Ράνσιμαν προς τιμήν του Στήβεν Ράνσιμαν, σε συγγραφείς βιβλίων στην αγγλική γλώσσα, για βιβλία σχετικά με την Ελλάδα.¹⁰

Ο Στήβεν Ράνσιμαν υπήρξε μεγαλωστί μεγάλος. Ανήκε στις σπάνιες προσωπικότητες που αποσπούν την αγάπη και το σεβασμό όχι μόνο των ειδικών του κλάδου τους, αλλά και του ευρέος κοινού και μάλιστα σε ξένη χώρα. Για την Ελλάδα, όπου ο Ράνσιμαν είναι πολύ αγαπητός, το όνομά του ταυτίστηκε με το βυζάντιο¹¹.

Δικαίως του απενεμήθησαν τίτλοι σπουδαίοι και τιμητικές διακρίσεις. Υπήρξε μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας, αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, επίτιμος διδάκτορας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και πολλών άλλων Πανεπιστημίων της Βρετανίας και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Ο Δήμος Αθηναίων του προσέφερε χρυσό μετάλλιο το 1997, χρίσθηκε ιππότης από την βασίλισσα Ελισάβετ το 1958, τιμήθηκε με πολλά πανεπιστημιακά διπλώματα, διετέλεσε Διευθυντής του Βρετανικού Συμβουλίου στην Ελλάδα, δίδαξε σε διάφορα Πανεπιστήμια της Κωνσταντινούπολης, στο Κολλέγιο Μώντλιν της Οξφόρδης, στο St. Andrew και διετέλεσε αντιπρόσωπος του Βρετανικού Συμβουλίου σε πολλές χώρες. Συνεργάστηκε με το Βρετανικό Μουσείο, το Μουσείο Βικτωρία και Άλμπερτ, τη Βιβλιοθήκη του Λονδίνου¹².

Μέσα σε λίγες γραμμές αδυνατούμε να σκιαγραφήσουμε τη σπουδαία προσωπικότητα του Στήβεν Ράνσιμαν και να προβάρουμε την επιστημονική και ηθική του μεγαλογραφία και το έργο του. Θα σταχυολογήσουμε μόνον λίγα αποσπάσματα από τα πνευματικά του θησαυρίσματα.

Όταν τιμήθηκε από τον Δήμαρχο Αθηναίων, είπε μεταξύ άλλων: «Θα ήθελα να πω στους Έλληνες ένα μήνυμα: Να θυμούνται ότι το παρελθόν τους πολλές φορές υπήρξε σκοτεινό, αλλά όταν το παρελθόν είναι σκοτεινότερο ακριβώς τότε είναι και ηρωικότερο. Το ελληνικό πνεύμα υπήρξε σταθερό και αμετακίνητο, διότι κατάφερε να επιβιώσει μέσα από αιώνες σκλαβιάς, χωρίς ποτέ να κατασταλεί ο Ελληνισμός»¹³.

Και στο βιβλίο του «Η μεγάλη Εκκλησία», σημειώνει: «Η ορθοδοξία διατήρησε τον Ελληνισμό κατά τη διάρκεια των μαύρων αιώνων. Ο Ελληνισμός πρόσφερε ελπίδα πάνω στη Γη»¹⁴.

Ομιλώντας στην ελληνική εκπομπή του BBC στις 13 Ιανουαρίου του 1999, είπε μεταξύ άλλων τα εξής: «Κατά τον επόμενο αιώνα η Ορθοδοξία θα επικρατήσει μεταξύ όλων των θρησκειών, ενώ το μέλλον του Καθολικισμού και του Προτεσταντισμού είναι αβέβαιο. Η Ορθοδοξία διατηρεί τα στοιχεία της πίστης, ενώ οι άλλοι χριστιανικοί ομολογία κατέπεσαν εις ξηρόν ορθολογισμόν. Μέγα σφάλμα διέπραξαν οι Δυτικοί ιστορικοί και ο Κοραΐς, οι οποίοι υπετίμησαν την βυζαντινή Αυτοκρατορία, επιχειρούντες να συνδέσουν κατ' ευθείαν τον Νέον Ελληνισμό με την Αρχαιότητα. Το Οικουμενικόν Πατριαρχείον δύναται να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο μεταξύ των Ορθόδοξων της Βαλκανικής και της Ανατολικής Ευρώπης, αρκεί να μην απομακρυνθεί η έδρα του από την Κωνσταντινούπολη»¹⁵.

Σε συνέντευξη που έδωσε ο Στήβεν Ράνσιμαν στο Έλσλιντς της Σκωτίας, στον πατρογονικό του πύργο, τον Οκτώβριο του 1994, για λογαριασμό της EPT 3, στους δημοσιογράφους Χρυσά Αράπογλου και Χ. Θωμά, είπε λόγια βαρυσήμαντα, ως πνευματική υποθήκη¹⁶.

Απομονώνουμε ελάχιστα αποσπάσματα των απαντήσεων που έδωσε στους παραπάνω δημοσιογράφους: «Το ενδιαφέρον μου ποτέ δεν εξανεμίστηκε για το βυζάντιο... Είμαι ευτυχής, που επέλεξε το βυζάντιο ως το κύριο ιστορικό μου ενδιαφέρον».

«Το βυζάντιο ήταν ένας πολιτισμός, στο οποίο η θρησκεία αποτελούσε μέρος της ζωής».

«Όταν η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία έγινε χριστιανική μία από τις βασικότερες αλλαγές ήταν να σταματήσουν οι μονομαχίες, να μην πετούν πια τους ανθρώπους στα λιοντάρια κι όλα τα σχετικά. Η αυτοκρατορία έγινε πολύ πιο ανθρωπιστική».

«Νομίζω ότι οι Έλληνες είναι πολύ άδικοι με τους βυζαντινούς τους προγόνους. Δεν ήταν (εννοείται η βυζαντινή κοινωνία) μία κοινωνία χωρίς διανοούμενους, αρκεί να δεις τη δουλειά και την πρόοδο της βυζαντινής ιατρικής. Μπορεί να μην συμπαθεί κάποιος τη θρησκεία, αλλά μερικοί από τους Εκκλησιαστικούς συγγραφείς, όπως οι Καππαδόκες πατέρες και πολλοί ακόμη ως τον Γρηγόριο τον Παλαμά, ήταν άνθρωποι μοναδικής πνευματικότητας. Υπήρχε έντονη πνευματική ζωή στο βυζάντιο. Κυρίως δε στο τέλος των βυζαντινών χρόνων, π.χ. στην Παλαιοολόγια περίοδο. Είναι αρκετά περίεργο, πως την ώρα που η αυτοκρατορία συρρικνωνόταν η διάνοηση ήταν πιο ανθηρή από ποτέ»¹⁷.

«Η βυζαντινή τέχνη είναι από τις μεγαλύτερες σχολές τέχνης παγκοσμίως. Κανένας αρχαίος Έλληνας δεν θα μπορούσε να χτίσει την Αγία Σοφία, αυτό απαιτούσε πολύ βαθιά τεχνική γνώση... Η βυζαντινή τέχνη του δεν ήταν καθόλου στατική, αλλά ήταν μια σχολή από τις σημαντικότερες στον κόσμο, που όσο περνά ο καιρός εκτιμάται όλο και περισσότερο, κι όσοι Έλληνες διανοούμενοι σας λένε ότι το βυζάντιο δεν δημιούργησε τίποτε, είναι τυφλοί».

«Δεν νομίζω ότι οι σύγχρονοι Έλληνες είναι περισσότερο Έλληνες από τους βυζαντινούς».

«Το βυζάντιο είχε μία μορφωμένη γραφειοκρατία, πολύ πιο μορφωμένη από τους γραφειοκράτες του σημερινού Κόσμου»¹⁸.

«Σίγουρα η Εκκλησία (εννοεί στο βυζάντιο) έπαιξε βασικό κοινωνικό ρόλο. Δεν ήταν απλά ένα σύστημα ερμητιών που κάθονταν στο Άγιον Όρος... Νομίζω ότι η βαθμολογία που θα δίναμε στο κοινωνικό έργο της εκκλησίας (ενν. στο βυζάντιο) είναι ιδιαίτερα υψηλή».

«Και η παιδεία τους κατά το Μέγα Βασίλειο, όφειλε να στηρίζεται στον Όμηρο, τον «διδάσκαλο των αρετών».

«Ήταν τόσο καλοί γνώστες της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, ώστε πολλοί ιστορικοί ήθελαν να γράφουν σαν τον Θουκυδίδη. Οι βυζαντινοί γνώριζαν πολύ περισσότερα από όσα ήταν απαραίτητα για το δικούς τους «δημιουργικά» καλό»¹⁹.

«Αν ζούσα τότε, (ενν. την εποχή του βυζαντίου), σκέφτομαι ότι θα αναπαυόμουν σε κάποιο μοναστήρι, ζώντας όπως πολλοί μοναχοί ζούσαν, μια ζωή διανοούμενου, κωμένος στις θαυμάσιες βιβλιοθήκες που διέθεταν ...»²⁰.

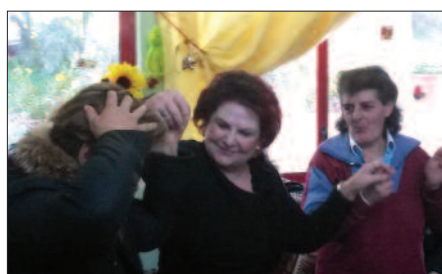
Από την έξοδο των ασθενών στον Μπαϊρακτάρη την 20-12-2015

Οι ένοικοι του Δρομοκαϊτείου ενώ τρώνε τους εκλεκτούς μεζέδες

Εδώ η προϊσταμένη με την ωραία της φωνή και την ορχήστρα διασκεδάζουν τους ένοικους

Τα μέλη του Σωματείου μας η κ.κ. Εύη Τζίμπλη και Ειρήνη Λυμπουσάκη χορεύουν με τους ασθενείς

Συνέχεια από σελ. 7

Ερωτηθείς να εκφράσει την άποψή του για τον Γ' Παγκόσμιο Πόλεμο, απάντησε: «Ανησυχώ για συγκεντρωμένες θρησκείες, με ανησυχούν οι εξτρεμιστές μουσουλμάνοι, οι οποίοι αποτελούν ένα πολύ ρεαλιστικό κίνδυνο για τον πολιτισμό»²¹.

Ο Σερ Στήβεν Ράνσιμαν εκφράστηκε διθυραμβικά και σε υπερθετικό βαθμό για την Ορθοδοξία. «Εχω μεγάλο σεβασμό», είπε «για τα χριστιανικά δόγματα και κυρίως για την Ορθοδοξία διότι μόνον η Ορθοδοξία αναγνωρίζει πως η θρησκεία είναι μυστήριο...». Και σε άλλη ερώτηση απάντησε: «Χρειαζόμαστε τη διανοητική μετριοφροσύνη, κι αυτή απουσιάζει ειδικά μεταξύ των Δυτικών εκκλησιαστικών ανδρών»²².

Απαντώντας σε άλλη ερώτηση αναφορικά με την διανοήση, την πολιτική και πίστη στα θεία κι αν μπορούν αυτά να συμβαδίζουν απάντησε χαρακτηριστικά: «... η Θεσσαλονίκη ήταν πολύ

φημισμένη για τους διανοητές της, ειδικά στα ύστερα βυζαντινά χρόνια. Αλλά είχε και βοήθεια από τους στρατιωτικούς της που, όπως ο Άγιος Δημήτριος, έρχονταν να την σώσουν στη σωστή στιγμή. Η πίστη στους αγίους σου δίνει κουράγιο να υπερασπιστείς την πόλη από τις επιθέσεις, όπως έκανε και ο Άι Δημήτρης»²³.

Λόγια ανδρός μεγάλου ιστορικού, επιστημονικού, θρησκευτικού, ηθικού, διαμετρήματος. Με τη ζωή και το έργο του ανέβασε τον κόσμο πιο ψηλά.

Ο Στήβεν Ράνσιμαν, ένας από τους τελευταίους μεγάλους της ιστορικής αφηγηματικής σχολής με τη ζωή και το έργο του, με το ήθος, την ελληνολατρεία, βυζαντινολατρεία και αγνή αγάπη για την ορθοδοξία, σίγουρα ενέπνευσε πολλούς στο πέρασμά του, νοημάτισε τη ζωή του, δίδαξε, ενέπνευσε κυρίως με το παράδειγμά του.

Εμείς, οι Ορθόδοξοι Έλληνες του οφείλουμε την ευγνωμοσύνη μας.

¹ Βλ. Αλέξης Κ. Σαββίδης, Σερ Στήβεν Ράνσιμαν, Το κλείσιμο ενός λαμπρού κύκλου, Εφημερίς «Ελευθεροτυπία», 24.11.2000, σ.26.

² Ίδιος, ο.π.

³ Βλ. Συνέντευξη του Ράνσιμαν σε άρθρο στην «Καθημερινή», Κυριακή, 5 Νοεμβρίου 2000, σ.38 με τίτλο: «Ευτυχώς υπάρχει η Ορθόδοξη Εκκλησία».

⁴ ο.π.

⁵ ο.π.

⁶ Έγραψε ο Στήβεν Ράνσιμαν, πλήθος έργων για

την Ιστορία της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και των γειτονικών χωρών από τη Συρία μέχρι τη Σικελία.

⁷ Λαμπρία Αναστασία, Σερ Στήβεν Ράνσιμαν, το Βήμα online <http://www.tovima.gr>, σ.1.

⁸ Στήβεν Ράνσιμαν, Ο μέγιστος Βυζαντινολόγος, του 20^{ου} αιώνα, <http://anakalypsi.blogspot.gr>, Σάββατο, 10.3.2010.

⁹ Στήβεν Ράνσιμαν, Βικιπαίδεια, ο.π., σ.1,2.

¹⁰ ο.π., σ.2.

¹¹ Αγγελική Λαΐου, Στήβεν Ράνσιμαν, ένας άνθρωπος που ποτέ δεν βαρέθηκε, ΜΥΡΙΟΒΙ-

ΒΛΟΣ, Βιβλιοθήκη, Τμήμα του διαδικτυακού πολιτιστικού κέντρου artopos, σ.1.

¹² Βλ. Στήβεν Ράνσιμαν, Ο μέγας Βυζαντινολόγος του 20^{ου} αιώνα, <http://anakalypsi.blogspot.gr>, Σάββατο, 10.3.2010.

¹³ Π. Κηπουρός, «Το σκοτεινό παρελθόν, το ηρωικότερο και οι μνήμες ενός Βυζαντινολόγου», Εφημερίς «Μεσημβρινή», 12 Οκτωβρίου 1991, σ.14.

¹⁴ ο.π.

¹⁵ Βλ. ο.π., «Ορθόδοξος Τόπος», Στήβεν Ράν-

σιμαν «Η Ορθοδοξία θα επικρατήσει κατά τον 21^ο αιώνα», 21.1.1994, σ.2.

¹⁶ Β. «Το αληθινό Βυζάντιο», Στήβεν Ράνσιμαν, <http://fotolofota.blogs.gr>, 7^{ος} 2013, σ.2.

¹⁷ ο.π., σ.2,3,4.

¹⁸ ο.π., σ.4.

¹⁹ ο.π., σ.5.

²⁰ ο.π.

²¹ ο.π., σ.6.

²² ο.π., σ.7.

²³ ο.π., σ.8.